

IDEJNI LEKSIKON ZNANSTVENOGA PUTA STIPE BOTICE

***Tragovi tradicije, znakovi kulture: Zbornik u čast Stipi Botici.* Ur. Evelina Rudan, Davor Nikolić, Josipa Tomašić. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada – Hrvatsko filološko društvo – Matica hrvatska, 2018.**

Zbornik *Tragovi tradicije, znakovi kulture* nastao je u čast Stipi Botici i funkcionira poput kaleidoskopa koji fragmentarno i zrcalno odražava znanstvenu materiju koju je profesor Botica iznjedrio. Profesor Stipe Botica zaslužio je zbornik ovakva tipa jer je ostavio jasan i neizbrisiv trag na polju proučavanja hrvatske usmene književnosti i tradicijske kulture. Slavljenik je ovoga zbornika prije svega vrijedan čovjek koji je u studentima budio i razvijao potencijal koji su nosili u sebi, a da to nisu ni znali. Stoga je ovaj zbornik fantastično zrcalo koje objektivno odražava stvarnost znanstvenika, ali i nadograđuje realnost novim svijetom znanstvenoga diskursa motiviranoga pokretačkim duhom profesora Botice. Nije ovo zbornik koji je napisan da bi se ovjencalo slavljenika lovorovim vijencem i beskrajnim laudama o njegovu djelu i radu, nego je zbornik koji je jamstvo i potvrda da se utrti putovi znanstvenoga rada ne napuštaju nego produbljuju daljnjim radom i istraživanjem koji će na jedini pravi način odati počast imenu usmene književnosti i hrvatske tradicijske kulture kao što je prof. dr. sc. Stipe Botica. Kroz 746 stranica i 45 radova izvrsnih etnologa, filologa, jezikoslovaca, povjesničara i kulturnih antropologa odražava se znanstveni interes koji je profesor Botica njegovao kroz bogatu i plodnu karijeru. Taj se smjer odražava i u “Proslovu” i poglavlju “Tragom znanstvenoga, nastavnoga i stručnoga rada prof. dr. sc. Stipe Botice” usmjerenim na čitatelja i njegovo afirmiranje započelih znanstvenih i stručnih postignuća na polju usmene književnosti. Nepretencioznost i jednostavnost u izrazu odražavaju i slavljenikovu narav koja je bila smjernica i temelj znanstvenoga i nastavnoga djelovanja. Urednici su zbornika poglavljem “Tragom znanstvenoga, nastavnoga i stručnoga rada prof. dr. sc. Stipe Botice” mudro najavili znanstvene i tematske preferencije pet cjelina unutar kojih su grupirali radove prema temama i problemima kojima se autori radova bave. Tako navedeno poglavlje služi kao svojevrsni idejni uvod i predgovor tekstovima zbornika. Na kraju zbornika, odmah iza radova, nalazi se abecedni popis autora i autorica s afilijacijama.

Zbornik je podijeljen na pet tematskih smjernica/cjelina koje okupljaju bliske znanstvene i stručne teme. Prva je cjelina obilježena proučavanjem pisaca i djela starije hrvatske književnosti i preokupacija Stipe Botice na tom polju koje spaja kulturalnu i književnu povijest, teoriju književnosti i usmenu književnost. Druga cjelina zaoku-

pljena je vrlo važnim elementom usmene književnosti – etnografskim i etnološkim interferencijama koje daju dublju dimenziju performativnoga diskursa usmene književnosti. Zaokupljena je i kazivačima koji su živi duh prijenosa usmenoknjiževnoga izričaja. Treća cjelina okuplja teme biblijskoga iščitavanja i kulturološkoga biblijskog utjecaja na usmenu književnost i na srednjovjekovnu hrvatsku kulturu uopće. Četvrta cjelina uranja u mitove, tradicijsku kulturu, antropologiju i oblikovanje identiteta te na svojevrsan način predstavlja kulturološke slojeve koji se slažu jedan na drugoga i međusobno prepliću u jedinstvenu i kompleksnu kulturološku cjelinu. Posljednja, peta cjelina kroz jezikoslovne oglede i izražajne funkcije jezika u oblikovanju zajednice promatra kulturološke fenomene i njezine refleksije na usmenoknjiževnu, jezičnu, dijalektološku i rječničku znanstvenu produktivnost.

Gledajući navedene cjeline lako je zaključiti kako su se formirale kao ekstenzija i refleksija znanstvenih interesa profesora Botice. Stoga naslov zbornika vrlo jasno i precizno formulira težnje i ideje radova koji vijugaju svježim stazama koje se prostiru po već definiranim putovima i smjerokazima. Sigurno je bio kompleksan i slojevit posao uskladiti smjernice radova prinesenih u čast rada i djela Stipe Botice u ovom zborniku uzevši u obzir njegove višesmjerne znanstvene preference i utjecaje.

Ružica Psihištal imala je čast otvoriti zbornik i prvu cjelinu svojim radom o tragu Botičina čitanja Marulićeve *Judite* u okvirima tradicijske kulture. Time je postavljen kronološki kamen zaglavnik za sljedeće tekstove. Autorica prinosi nove detalje analiziranja *Judite* u svjetlu fragmentiranih usmenoknjiževnih oblika i postupaka koji potvrđuju slojevitost *Judite* i integriranost tradicijske kulture u književno djelo.

Josip Bratulić prinosi vrlo zanimljive opservacije o Pavlu Ritteru Vitezoviću u pitanju njegovih interesnih sfera i djelovanja u društvenome i političkome svijetu u kojem je živio. Posebno ističe Vitezovićevu vrijednost u proučavanju hrvatske nacionalne povijesti te njezinom svrstavanju u svjetsku povijest u kronici po događajima i osobama. Vitezovićev utjecaj u političkome i etničkome integritetu buduće Hrvatske Bratović vidi kroz definiranje geografskoga prostora Hrvatske i poentiranje povijesnih odrednica hrvatskoga naroda. Vitezovićeva djela i nacionalna misao poslužili su, prema Bratuliću, preporoditeljima u oblikovanju ilirskoga i hrvatskoga identiteta.

Valnea Delbianco promotrila je fenomen recepcije *Pismarice* fra Andrije Kačića Miošića u Istri kroz nekoliko pisanih tragova koji se mogu proučavati u tom svjetlu. Tako navodi svjedočanstvo Bože Milanovića koji u knjizi *Moje uspomene* piše kako su u njegovoj obitelji pjevane Kačićeve pjesme. Pisana svjedočanstva posebno nalazi i u djelima Mije Markovića – Mate Balote. Zaključuje kako je Kačićeva *Pismarica* bila znatno više od knjige te da je imala funkciju, kako navodi prema Bratuliću, pisane poruke, poslanice koja se ugnijezdila u svijesti naroda.

Ivan Bošković analitičkim je pristupom proučio monografiju o fra Andriji Kačiću Miošiću koju je izradio slavljениk zbornika Stipe Botica. Smatra da Botičina studija o Kačiću Miošiću naglašava sve ono što Kačić Miošić predstavlja u hrvatskoj kulturi i književnosti, a osvrće se i na odnos autorskoga teksta i recepcije koja je proslavila *Razgovor ugodni* na nacionalnoj razini. Stoga Bošković smatra da Botičina studija argumentira da je Kačiću Miošiću pjesma “medij u kojem se povijesno vjerodostojno čuva spomen na ljude i događaje”. U drugom dijelu rada Bošković posvećuje pozornost pjesmi “Vilo moja, pivat mi pomaži” od 476 deseteračkih stihova koju je Ivan Meštrović napisao kao posvetu fra Andriji Kačiću Miošiću. Zaključuje kako je Kačić Miošić i Meštroviću i Botici svojevrsna fascinacija i predstavlja poseban doživljaj veličine hrvatske književnosti i kulture.

Jevgenij Paščenko iznosi spoznaje o paralelama između djela Kačića Miošića i ukrajinske povijesne proze. Prema Paščenkcu, Kačić Miošić i ukrajinski pisci srodni su rodoljubnim idejama i traganjem za idealom slobode i neovisnosti. Drugu važnu zaslugu Kačića Miošića i ukrajinskih pisaca povijesne proze vidi u zaslugama u razvoju književnoga jezika. Usporedno gledajući, ukrajinski pisci, posebno Kotljarevs'kyj, i Kačić Miošić javljaju se u ključnome trenutku nacionalnih povijesti kada su pisci “za narod” premostili jaz između suvremenih pisaca i velikana prethodnih razdoblja povijesti ukrajinske i hrvatske književnosti.

Dubravka Sesar obradila je zanimljive hrvatske motive u slovačkome preporodnom pjesništvu istaknuvši pojedine pjesme koje su prikazale slovačku afirmativnost prema pojedinim hrvatskim povijesnim ličnostima i hrvatskomu mitskom krajobrazu. Kroz prikaz pjesama i motiva proučava stereotip iz doba preporoda koji govori o iznimnoj bliskosti Slovaka i Hrvata. Za hrvatsko-slovačke književne spone smatra odgovornim političku situaciju i odnose među narodima pod habsburškom vlašću. Dalje u radu predstavlja *Píseň o Sigetském zámku* (1566), zbirku *Pesně Jána Hollýa*, pjesme Jána Kollára, Andreja Sládkoviča, Svetozára Vajanskýa, Jána Bottoa i drugih.

Suzana Cocha duboko analizira priču *Povodkinja pod gradom Ozlom* Dragojle Jarnević proučavajući predajni i novelistički karakter priče te uočavajući fantastična bića i elemente koji se kroz nju provlače. Proučavajući gradbene elemente, narativ i udio fantastike, Suzana Cocha književnoteorijskim pogledom na priču prikazuje fragmente preuzete iz folklora predstavljene u priči kao novi gradbeni element koji čini kompleksnu slojevitost interferencije folklora i književnosti.

Pavao Pavličić proučava naraciju u stihu, spjev *Otmica* koji je objavio Iso Velikanović 1901. s podnaslovom *Pjesma u šest pjevanja*. Analizom spjeva Pavličić pjevanje po pjevanje promatra razvijanje radnje i uspoređuje konstrukt s usmenom epikom. Zaključuje kako Velikanović prosvjetiteljskim i modernističkim pristupom i humo-

rističkim zaokretom nudi istinitu i lažnu priču odjednom odašiljući kritiku uzdizanja usmene epike na pijedestal nacionalne književnosti i kritiku glume junaka iz epskih pjesama. Time se etička i estetska razumijevanja epske pjesme revidiraju u svjetlu suvremenoga pristupa usmenoj epici.

Krešimir Nemeć bavi se zanimljivim pitanjem kompleksnih i slojevitih osobnih relacija Miroslava Krleže i Ive Andrića. Ovaj rad iznosi vrlo zanimljive biografske, ideološke i književne pikanterije koje daju bolji i dublji uvid u kompleksan i slojevit antagonistički odnos kakav su Krleža i Andrić emitirali jedan prema drugomu i odnos kakav je cjelokupno društvo gajilo prema njima. Tako proučava ideološki jaz, književnomjetnički odnos i razlike, međusobne komentare i napise prikazujući čitateljima odnos poput zanimljive priče. Već od prve rečenice čitatelj biva uvučen u tekst i u odnose.

Dubravka Oraić Tolić prikazuje važne točke i smjernice djelatnosti Zagrebačke književnoznanstvene škole također poznate pod nazivom Zagrebačka stilistička škola. Predstavljajući gotovo enciklopedijski djelovanje i osnovne znanstvene i istraživačke metode u proučavanju književnosti, Oraić Tolić koncizno ali i sadržajno približava rad Zagrebačke književnoznanstvene škole na jednostavan način odajući počast njezinu kompleksnom radu. Posebnu pozornost posvećuje znanstvenim časopisima i znamenitim izdanjima zadržavajući se dublje na zborniku *Intertekstualnost & Intermedijalnost*. Također se bavi promišljanjima o teoriji intertekstualnosti i citatnosti i njihovim budućim primjenama.

Boris Koroman analizira književnomjetnički odraz generacijskih preferenci narastaja koji je djetinjstvo proživio u osamdesetim godinama dvadesetoga stoljeća. Promatra motive, vrijeme radnje, narativnu premisu i pripovjedačevu rekonstrukciju prošloga vremena i svojevrsnoga mita o djetinjstvu kroz romane *Črna mati zemla* Kristiana Novaka, *Adio kauboju* Olje Savičević, *Putovanje u srce hrvatskog sna* Vlade Bulića te kroz pripovijest *Sloboština Barbie* Maše Kolanović. Kako ističe Koroman, namjera je rada “opisati kojim se elementima proizvodi pripovjedni svijet djetinjstva u kasnim 1980-im godinama” te usporediti namjere autora kao i njihove sličnosti i različitosti u refleksiji na prošla vremena.

Marina Protrka Štimatec u zborniku se bavi pitanjem interferentnoga odnosa pučke književnosti i autorstva kao produkta genija izrasloga iz zajednice. Proučavanje usmjerava na hibridnost pučkoga, usmenoknjiževnoga i pisane umjetničke književnosti. Uspješno balansira terminološkim i poetičkim odrednicama koje se neprestano mijenjaju i nanovo proučavaju. Prolazeći kroz pojedina djela pučke književnosti prepoznaje osobine pučkoga teatra, pučke i usmene kulture, posebno kroz djelo *Ljudi od voska* Mate Matišića. Vrlo je zanimljiv teorijski osvrt na interferenciju usmenoknji-

ževnih formi i pisane umjetničke književnosti. Ovim člankom završava prva tematska cjelina te sljedećim radovima započinje druga cjelina usmjerena na etnografski i performativni diskurs usmene književnosti.

Druga cjelina započinje radom Ljiljane Marks koji poput priče pripovijeda o mogućnostima, zamkama i prednostima terenskoga prikupljanja usmenoknjiževne građe. Sukladno svojem znanstvenom opusu Marks prikazuje i seosku i gradsku sredinu kao vrlo povoljne zajednice za prikupljanje usmenoknjiževnih oblika koji se kasnije koriste kao materija teksta u proučavanju i tipologizaciji usmene književnosti. Posebno su zanimljivi komentari opisanih iskustava i savjeti koji mogu pomoći mladim znanstvenicima i sakupljačima usmenoknjiževne građe. Rad je vrlo lijepo napisan pseudopriručnik za nove istraživače u susretu s izazovima terenskoga istraživanja.

Klementina Batina na znanstvenu i etnografsku pozornicu postavlja kazivačicu – onu anonimnu i često zanemarenu živu iskrpu pripovijedanja koja živi u zajednici. Autorica predstavlja kazivačicu usmenoknjiževnih formi iz sinjskoga kraja. Radi se o Kati Čovo iz Karakašica koja je kazivala pjesme sakupljaču fra Jeronimu Šetki. Smjer autoričina proučavanja rekonstrukcija je “lika i djela” kazivačice kroz širu kazivačku sliku i percepciju u znanstvenoistraživačkome korpusu usmene književnosti.

Tanja Baran usmjerila je svoj rad na sakupljače koji su se nalazili u tijesnoj interakciji induciranih i neinduciranih intervju u kojima su bilježili drevnu misao oblikovanu u književnoumjetnički izričaj usmene književnosti. Posebnu pozornost usmjerava na sakupljača Frana Gundruma Oriovčanina, najplodonosnijega zapisivača usmene književnosti križevačkoga kraja koji je živio potkraj 19. i početkom 20. stoljeća. Autorica prikazuje nekoliko rukopisnih zbirki kroz sadržaj i angažman koji je Gundrum Oriovčanin unio u njih. Autorica zaključuje kako je “u kvantitativnom smislu Gundrum dao najveće rukopisne doprinose u usmenoj književnosti križevačkog kraja”.

Marko Dragić proučio je povijesne i etiološke predaje iz Otoka Sinjskoga, poznatoga i kao Otoka Dalmatinskoga. Proučavanje povijesnih i etioloških predaja autor potkrepljuje sastavljanjem povijesnoga mozaika koji upotpunjuje legendarne i povijesne sadržaje proučavane materije. Analiziraju se predaje o izvoru Kosinac, stradanjima Otočana za vrijeme turske agresije, egzodusu Ramljaka u Cetinsku krajinu, čudesnoj obrani Sinja, Mudri Gljevačkom, hajducima i uskocima koji su se istaknuli u borbama protiv Turaka. Rad komparira povijesne predaje s objektivnim povijesnim podacima često utvrđujući međuovisnost podataka izrečenih usmenim putom i onih zapisanih u kronikama, dokumentima i lokalnim povijestima. Posebno je potresna predaja i sjećanje na krvavu borbu Otočana na adi usred Cetine gdje su pružili mučan i krvav otpor.

Mirna Brkić Vučina bavi se elementima predajnoga u romanu *Na Drini ćuprija* Ive Andrića. Naslovom autorica evocira poznati rad Stipe Botice “Predajno u Travničkoj

hronici” izložen na Međunarodnome znanstvenom simpoziju *Ivo Andrić (u povodu 50. obljetnice dodjele Nobelove nagrade)* u Mostaru 2011. godine. Autorica uspješno analizira poznato književno djelo kroz prizmu legendi i usmenoknjiževnih narativa koji su utkani u nj.

Lidija Bajuk bavi se hrvatskim tradicijskim pjesmama i njihovim motivima usmjerujući pozornost na vječna pitanja, predodžbe i percepcije svijeta koje se javljaju u pjesmama mitskoga karaktera.

Tomislav Galović znanstvenu pozornost usmjerava na proučavanje *koleda, kolende, koledve, koledanja* – staroga običaja njegovanja dobrosusjedskih odnosa u mikro-zajednici povezujući fragmente običaja s obredima pretkršćanske tradicijske prakse. Preciznije se bavi dubašljanskim kolejanima na sjeverozapadnome dijelu otoka Krka. Posebno je zanimljiv dio rada o ishodištu dubašljanskih kolejana, a vrlo su vrijedni i prinosi na kraju rada.

Treći dio zbornika, shodno usmjerenosti znanstvenoga interesa Stipe Botice na utjecaj Biblije u hrvatskoj tradicijskoj kulturi, donosi nove radove koji produbljuju i proširuju problematiku interferencije pučkoga života srednjovjekovlja s biblijskim tekstom.

Ovaj dio započinje radom Mirjane Matijević Sokol koji se bavi tragovima biblijskoga teksta u hrvatskim srednjovjekovnim latinskim zapisima. Počevši od epigrafskih spomenika, preko diplomatičnoga gradiva i statuta do narativa, autorica raščlanjuje i uočava biblijski utjecaj na različite nivoe teksta.

Igor Fisković, baveći se intrigantnim epigrafskim natpisom na kamenom reljefu s prikazom “dopojasnog muškog lika” koji se čuva u inventaru maloga lapidarija grada Stona, utvrđuje mlađe datiranje reljefa posredstvom analiziranja epigrafskoga natpisa i drugih ikonografskih značenja utisnutih u sam prikaz. Rad je analitički i koncizno vrlo zanimljivo prikazao potragu za istinom o zagonetnome objektu i natpisu.

Zrinka Jelaska u svojem se radu bavi hrvatskim biblijskim prijevodima, problemima i poteškoćama u razgraničavanju izdanja i prijevoda posebno zbog neprestanoga mijenjanja objavljenih prijevoda Biblije. Autorica se bavi metodološkim postupcima u određivanju specifičnih elemenata prijevoda. Vrlo je zanimljiva autoričina analiza pojedinih prevedenih fraza i izraza.

Cvijeta Pavlović analizira teorijske postavke biblijske i usmenoknjiževne basne uočavajući odrednice za uspoređivanje sličnosti i razlika. Ujedno određuje vrijednost biblijskoga utjecaja na basne europskoga zapadnog kruga.

Dean Slavić analizira *Joninu knjigu* i predlaže nekoliko načina interpretativnoga čitanja i metodičkih pristupa koji mogu pomoći u nastavi kako bi učenici na nov način pristupili biblijskomu tekstu. Daje jasne smjernice i upute nastavnicima za ostvariva-

nje metodičkoga cilja.

Simona Delić u radu se specifično bavi opisima čuda u sinoptičkim evanđeljima proučavajući narativne strukture i elemente kojima evanđelisti prikazuju čuda u tekstu. Autorica u opisima čuda uočava različite jednostavne oblike poput legende, predaje, bajke i kazusa.

Ivančica Banković-Mandić nastavlja proučavanje spone korištenja biblijskoga teksta i očuvanja hrvatskoga jezika u inozemstvu te ulogu tradicijske kulture u sintetičkome pogledu na spomenuti fenomen. Autorica istražuje “uolikoj mjeri su prisutni biblijski motivi i teme u literaturi o poučavanju inojezičnog hrvatskog”. Ovim radom zaključuje se treća cjelina koja je ponudila vrlo zanimljiv spektar tema koje uistinu nude istraživačke tekstove s novim spoznajama.

Četvrta cjelina započinje radom Gorana Pavela Šanteka koji analizira ulogu kulturnoga Zelenog Jurja u hrvatskoj tradicijskoj kulturi posredstvom obrednih pjesama i opisima obredne aktivnosti. Produbljuje spoznaje o potencijalnome odnosu Zelenoga Jurja sa slavenskim bogovima Perunom i Velesom.

Antonija Zaradija Kiš u svojem radu proučava sliku, simbolizam, funkciju i vrijednost mitskoga jednoroga te njegovu književnu pojavnost u hrvatskim srednjovjekovnim glagoljaškim tekstovima. Posebno je zanimljivo autoričino promišljanje o povijesti jednoroga u modernom vremenu gdje se funkcija jednoroga proteže do visoko simboličkih vrijednosti.

Suzana Marjanić svojim radom prodire dublje u simboličku i značenjsku funkciju lunarne mitologije, posebno u komparativnome kontekstu *Stare vjere Srba i Hrvata* Natka Nodila. Autorica proučava aspekte pojavnosti simbola Mjeseca u vjerovanjima koje Nodilo prikazuje analizirajući korelaciju sa širom indoeuropskom kulturološkom i mitološkom lunarnom slikom koja se prepleće u pojedinim mitološkim obrascima određujući Nodilove paralelizme Mjeseca u okviru komparativne mitologije.

Sljedeći rad koji je napisala Jadranka Grbić Jakopović proučava zanimljiv i specifičan fenomen čudesnoga i nadnaravnoga iz hrvatskih usmenih predaja, posebno iznenadnu i čudesnu pojavu svetih predmeta uz specifične lokacije. Autorica kao najčešće lokacije izdvaja stablo ili vodu gdje odabranim primjerima potvrđuje tezu i dublje problematizira spomenute fenomene iz predaja.

Jasna Čapo bavi se suvremenim realizacijama identitetskoga koda hrvatske iseljeničke populacije u Njemačkoj. Rad daje vrlo zanimljive i aktualne rezultate vezane za “načine bivanja i identifikacijske procese potomaka hrvatskih migranata u Njemačkoj”. Prikazujući i analizirajući važnije dijelove intervjua, autorica nudi vrlo zanimljive rezultate o identitetskom kodu mladih Hrvata u iseljeništvu. Smatram da je rad vrlo aktualan.

Maša Kolanović bavi se zanimljivim procesom transformacije božićnih običaja i tradicija u društvu koje se nalazi na tranzicijskome putu iz socijalističkoga u kapitalističko. Autorica analizira promjene u oblikovanju Božića iz devedesetih godina do dvijetisućitih gdje “tranzicijski Božić” vidi kroz jasne simbole transformacije iz vjersko-nacionalnoga u potrošački.

Zorica Vitez daje osobno viđenje početaka *Ansambla narodnih plesova i pjesama Hrvatske Lado* te kroz kronološke crte i značajna lica početaka progovara i o kvalitativnoj odrednici folklora kao tradicijskoga očuvanja nekadašnje svakodnevice. Autorica se ne ustručava kritizirati patetičnost, “ljigavu retoriku i diletantizam” u prezentaciji folklora suvremenoj publici. Tu kritiku smatram posebno vrijednom jer upozorava na iskrivljivanje autentičnoga prikaza tradicije.

Dva posljednja rada u ovoj cjelini bave se glazbom, glazbenom kulturom i utjecajem glazbe na oblikovanje identiteta. Hana Breko Kustura tako piše o razvoju glazbene kulture Sinja od 18. stoljeća do 1958. godine. U prikazu razvoja predočuje zavisni odnos braće franjevac, crkvene glazbe i građanskih društava koji su popularizacijom glazbe doveli do osnutka prve glazbene škole.

Iva Hraste Sočo proučava specifični dio oblikovanja identiteta pojedinaca i zajednice kroz glazbu i glazbeno izražavanje. Radom pokazuje da glazbene forme svih vrsta mogu poslužiti kao markeri u isticanju specifičnoga kulturnog identiteta.

Posljednja, peta cjelina zbornika sadrži deset radova koji se mogu sagledati u kontekstu jezičnih promišljanja pojedinih usmenoknjiževnih oblika, ali i povijesti hrvatskoga jezika uopće. Prvi rad napisali su u koautorstvu Tomislava Bošnjak Botica i Ivan Botica. Autori se bave najstarijim imenima i prezimenima koja se može pratiti u najstarijim povijesnim vrelima povezanim s Otokom i Cetinskom krajinom. Također se bave i toponimijom posebno ističući značenja i potencijalno podrijetlo pojedinih imena i naziva.

Ranka Đurđević i Milvia Gulešić Machata proučavaju u svojem radu zagrebačke grafite analizirajući jezična i strukturna obilježja te izvodeći opće zaključke i tipološke odrednice pojedinih skupina grafita. Rad nudi vrlo zanimljiv pristup sažetoj formi javne komunikacije pojedinaca i skupina u razmjeni ideja i misli.

Marija Popović i Željka Fink bave se u svojem radu hrvatskim i ruskim poslovičama i frazemima, pozornost posebno usmjeravajući na hranu i namirnice, posebice na kruh. Time je ovaj rad predočio spoznaje ne samo jezikoslovnoga i frazeološkoga karaktera, nego prodire u sociološke i antropološke smjernice odnosa pojedinca i zajednice prema kruhu i namirnicama.

Neda Pintarić proučava vrlo precizno lekseme zajedničkih korijena u slavenskim jezicima u usporedbi sa staroslavenskim. Jezici u kojima se zajednički korijeni pro-

matraju jesu: hrvatski, poljski, ruski, slovački i češki. Pozornost rada usmjerena je i na one jednake oblike koji imaju posve različita značenja. Vrlo je zanimljiva autoričina sintetička analiza etimologije dijelova glave koji su prikazani u iscrpnoj i preglednoj tablici gdje su sličnosti i razlike lako vidljive.

Lina Pliško predstavlja čitateljima funkciju i smjer prvih hrvatskih novina u Istri *Naša Sloga*. Uvodeći u materiju rada predočavanjem vrijednosti i važnosti časopisa, autorica postavlja temelje za proučavanje jezičnih i dijalektoloških osobina dijaloga Jurine i Franine, dvaju mudrih seljaka koji komentiraju svakodnevicu i aktualne društveno-političke događaje. Autorica proučava fonološke značajke, morfologiju i glagole utvrđujući da su dijalozi pisani na pretežno čakavskome ekavskom dijalektu, i to na njegovu “sjeveroistočnom istarskom poddijalektu”.

Ivana Vidović Bolt predstavlja ključne i značajne podatke iz biografije Julija Benešića koji su utjecali na nastanak *Hrvatsko-poljskog rječnika* (1949). Autorica u radu nudi temeljitu analizu spomenutoga rječnika iscrtavajući najvažnije jezične smjernice osobnoga pristupa Julija Benešića u pisanju rječnika.

Josip Lisac u svojem radu piše o stranim jezikoslovcima koji su proučavali hrvatske organske idiome nudeći jasan pregled najvažnijih aktera u jezikoslovnome prinosu koji su ostvarili kao vanjski “promatrači” i proučavatelji hrvatskih govora, jezika i kulture. Autor nudi prikaz autora kao što su Leonhard Masing, Jan Hanuss, Matija Valjavec, Aleksandar Belić, A. M. Lukjanenko, Emil Petrovici, Vaso Tomasović, Gerhard Neweklowsky, Peter Houtzagers, Vladimir A. Dybo i drugi.

Gabrijela Kišiček proučava život i razvoj epideiktikoga govorništva koje se javljalo kroz razdoblje duže od dvadesetpet stoljeća. Analizira specifičan stil govorništva obilježen poetičnim izričajem i velikom pozornošću posvećenoj stilu, a kojem je cilj pohvaliti osobe koje se ističu vrlinama. Kroz rad navodi vrlo važne govore od antičkih vremena sve do dvadesetoga stoljeća.

Edita Hercigonja-Mikšik bavi se pitanjem automatizma pri prihvaćanju opisa značenja u općim i frazeološkim rječnicima upozoravajući na problem proširenja značenjskih okvira. Tim propitivanjem autorica upozorava na “zamrzavanje” slike svijeta kakva je postojala u vrijeme kada su rječnici nastajali. Na primjerima nekolicine riječi, govornih fraza i izreka predočava se nemoć leksikografije i rječničkih opisa koji ne mogu sadržavati cjelokupno znanje i iskustvo koje je uvjetovano suvremenošću.

Helena Delaš dobila je čast zatvaranja sadržaja zbornika svojim radom o glagolskom naglasnom sustavu. Autorica ističe potrebu uvođenja zakonitosti naglasnoga sustava s dosljednim naglasnim promjenjivostima, posebno zbog neispravna korištenja naglasnoga sustava kod studenata kroatistike – budućih profesora hrvatskoga jezika i književnosti. Smatra da “pravila distribucije naglasaka pomažu pri određivanju na-

glaska riječi”. Autorica nadalje smatra da je potrebno osvijestiti odnos polazišnoga, nenovoštokavskoga, naglasnoga sustava sa standardnim novoštokavskim kako bi se jasnije predočavalo pravila naglasnog sustava.

Ovim prikazom zbornika *Tragovi tradicije, znakovi kulture* nastojalo se sažeto uvesti budućega čitatelja u znanstvenu i stručnu vrijednost doprinosa koji se u njemu nalaze. Smatram da je opseg zbornika zavidan kao i sadržaj koji se u njemu nalazi. Vrlo su zanimljivi smjerovi istraživanja navedenih radova pa se može reći da je zbornik kompilacija vrlo kvalitetnih radova te da predstavlja kolekciju radova multidisciplinarnog karaktera. Raznolike problematike kojima se radovi u zborniku bave, potvrđuju taj status. S obzirom na korpus tema zbornik je uistinu kapitalno djelo i temelj za buduća znanstvena i stručna istraživanja mladih i zrelih znanstvenika. Smatram da je zbornik kvalitetom sadržaja i izvedbom vrlo uspješno djelo koje će naći svoj znanstveni život u budućnosti.

Denis Vekić